

SON SINIF HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN BASINÇ YARALANMALARINI ÖNLEMeye YÖNELİK TUTUMLARI ve İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

ATTITUDES of FINAL YEAR NURSING STUDENTS towards PREVENTING PRESSURE INJURIES and RELATED FACTORS

Serpil YÜKSEL¹ , Mehmet YAVUZ²

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

² Batman Özel Medical Point Hastanesi, Batman, Türkiye

Teslim Tarihi:08.12.2023 **Kabul Tarihi:** 29.12.2023

Sorumlu Yazar: Serpil YÜKSEL, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Yaka Mah. Beyşehir Cad. H Blok. Meram/Konya, Türkiye. E-mail: yukselserpil1977@gmail.com

ÖZET

Amaç: Hastaların iyileşme sürecini geciktiren, tedavi ve bakım maliyetini artıran basınç yaralanmalarının önlenmesinde, hemşirelerin tutumu önemlidir. Bu çalışmada, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarını belirlemek amaçlandı.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma, Konya'daki bir üniversitenin hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 110 son sınıf hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirildi. Veriler, 5-15 Nisan 2023 tarihleri arasında tanıtıcı özellikler formu ve Basınç Ülserini Önlemeye Yönelik Tutum Ölçeği (BÜÖYTÖ) ile online toplandı.

Bulgular: Çoğunluğunu kız öğrencilerin (%70) oluşturduğu katılımcıların yaş ortalaması 22.48 yıldı. Öğrencilerin %86.4'ü basınç yaralanmaları ile ilgili ders aldığını ve %93.6'sı bu yaralanmalarının önlenabilir yaralar olduğunu düşündüğünü ifade etti. Öğrencilerin %70.9'u klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaştıklarını ve %50.9'u bu hastalara bakım verdiklerini belirtti. BÜÖYTÖ toplam puanına göre öğrencilerin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumları olumlu olup (≥ 75 puan), sadece %27.3'ünün tutum puanı < 75 'den düşüktü. Kız öğrencilerin, basınç yaralanmaları ile ilgili derse ve etkinliğe katılanların, bu yaralanmalarının önlenebilir olduğunu düşünenlerin, basınç yaralanması riskini değerlendiren ve önleme girişimlerini uygulayanların tutum puanı anlamlı olarak daha yüksekti ($p < 0.05$).

Sonuçlar: Araştırma bulguları son sınıf hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarının olumlu olduğunu, teorik ve klinik eğitimde oluşturulan farkındalığın tutumu olumlu etkilediğini gösterdi.

Anahtar sözcükler: Basınç yaralanması, öğrenci hemşire, önlem, tutum

ABSTRACT

Objective: The attitude of nurses is crucial in preventing pressure injuries, which can delay patient recovery, increase treatment and care costs. This research aimed to determine the attitudes of final-year nursing students towards preventing pressure injuries.

Method: A descriptive research design was employed, involving 110 final-year nursing students from a nursing faculty at a university in Konya. Data were collected online between April 5th and April 15th, 2023, using the Demographic Characteristics Form and the Pressure Ulcer Prevention Attitude Scale (APuP).

Results: The participants, with a mean age of 22.48 years, were predominantly female (70%). A significant percentage of students (86.4%) reported having received education on pressure injuries, and 93.6% believed these injuries were preventable. Approximately 70.9% of students encountered patients with pressure injuries in clinical settings, with 50.9% providing care to such patients. According to the APuP total score, the students exhibited positive attitudes towards preventing pressure injuries (≥ 75 score), with only 27.3% scoring below 75%. Female students and those who attended classes and activities related to pressure injuries, believed these injuries were preventable, assessed the risk of pressure injuries, and implemented preventive measures had significantly higher attitude scores ($p < 0.05$).

Conclusion: The research findings indicate that final-year nursing students have positive attitudes towards preventing pressure injuries, influenced by awareness created during theoretical and clinical education.

Key words: Pressure injury, nursing student, prevention, attitude

GİRİŞ

Basınç yaralanmaları, bilim ve teknolojiye gelişmelere rağmen dünya çapında hem hastalar hem de bakım verenler için sorun olmaya devam eden, yaygın görülen, önlenabilir bir sağlık sorunudur (Garrigues, Cartwright ve Bliss, 2017; Kısacık ve Sönmez, 2020). Bu yaralanmalar, hastanede yatış süresini uzatarak tedavi-bakım maliyetini ve hemşirelik iş yükünü

artırmakta, morbidite ve mortalite oranlarını etkilemekte ve yaşam kalitesini azaltmaktadır (Sucu ve Kilic, 2022; Sardo, Teixeira, Machado, Oliveira ve Alves, 2023). Avrupa Basınç Yararı Danışma Paneli (European Pressure Injury Advisory Panel), Ulusal Basınç Yaralanması Danışma Paneli (National Pressure Injury Advisory Panel) ve Pan Pasifik Basınç Yararı Birliği (Pan Pacific Pressure Injury Alliance) rehberinde basınç yaralanması, "tek başına basınç ya da

yırtılma ve basıncın etkisiyle, genellikle kemik çıkıntıları üzerinde oluşan lokalize deri ve/veya derin doku hasarı” olarak tanımlamıştır (European Pressure Injury Advisory Panel [EPUAP], National Pressure Injury Advisory Panel [NPIAP] ve Pan Pacific Pressure Injury Alliance [PPPIA], 2019). Bu yaralanmalar sıklıkla kemik çıkıntıları üzerinde oluşmakla birlikte, tıbbi araçlar nedeniyle herhangi bir vücut bölgesinde ve mukozada da oluşabilmektedir (EPUAP ve diğerleri, 2019). İnsidans ve prevalansı dünya çapında yüksek olan bu yaralanmaların hasta güvenliğini tehdit eden ve bakım kalitesini azaltan küresel bir sorun olduğuna dikkat çekilmektedir (EPUAP ve diğerleri, 2019; Kısacık ve Sönmez, 2020; Sardo ve diğerleri, 2023). Bir sistematik derlemede, basınç yaralanması prevalansının %5.2-12.3 aralığında, insidansının da %4.5-78.4 aralığında değiştiği bildirilmiştir (Sardo ve diğerleri, 2023). Katran (2015), yoğun bakım hastalarının %20.56’sında basınç yaralanması oluştuğunu, yatış süresi uzadıkça insidansın arttığını, 11 gün ve daha uzun süre yatan hastaların %95.9’unda basınç yaralanması geliştiğini belirlemiştir.

Hemşireler başta olmak üzere tüm sağlık profesyonellerinin iş yükünü artıran ve sağlık bakım sisteminde kalite göstergelerinden biri olarak kabul edilen basınç yaralanmalarının önlenmesinin tedavisinden daha kolay ve maliyet etkin olduğu bilinmektedir (Beeckman, Defloor, Demarr’e, van Hecke ve Vanderwee, 2010; Katran, 2015; Garrigues ve diğerleri, 2017; Keser ve Yüksel, 2020). Bu yaralanmaların önlenmesinde, bütüncül yaklaşımı benimsemiş multidisipliner bir sağlık ekibi gereklidir (Kısacık ve Sönmez, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020). Bu ekibin önemli bir üyesi olan ve 24 saat kesintisiz sağlık hizmeti sunan hemşireler, basınç yaralanmalarının önlenmesinde ve insidansının azaltılmasına anahtar role sahiptir (Katran, 2015; Garrigues ve diğerleri, 2017; Kısacık ve Sönmez, 2020; Keser ve Yüksel, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020). Bu nedenle hemşireler, bakım verdikleri hastaların basınç yaralanması riskini değerlendirebilmeli ve kanıt temelli önleme girişimlerini uygulayabilmelidir (Garrigues ve diğerleri, 2017; Keser ve Yüksel, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020). Hemşirelerin basınç yaralanmalarının önlenmesine yönelik tutumları, önleme girişimlerini uygulama yeterliliklerini etkilemektedir (Beeckman ve diğerleri, 2010; Garrigues ve diğerleri, 2017; Kısacık ve Sönmez, 2020). Çünkü tutum, klinik karar vermeyi, uygulanan bakımı ve performansı etkileyen itici bir güçtür (Gill ve Moore, 2013; Simonetti, Comparcini, Flacco, di Giovanni ve Cicolini, 2015; Garrigues ve diğerleri, 2017). Bu nedenle basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik olumlu tutumun mesleki eğitim

sürecinde, öğrenci iken kazandırılması önemlidir (Simonetti ve diğerleri, 2015; Sucu ve Kilic, 2022; Ursavaş ve İşeri, 2020). Mevcut literatürde hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarını irdeleyen çalışmalar (Gill ve Moore, 2013; Simonetti ve diğerleri, 2015; Garrigues ve diğerleri, 2017; Usher ve diğerleri, 2018; Kısacık ve Sönmez, 2020; Sucu ve Kilic, 2022) bulunmakla birlikte, bunların çok azında (Gill ve Moore, 2013; Simonetti ve diğerleri, 2015; Usher ve diğerleri, 2018; Kısacık ve Sönmez, 2020) bilgi dışında tutumla ilişkili diğer faktörlere yönelik veri sunulmuştur. Bu araştırmada, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarını ve ilişkili faktörleri belirleyerek sınırlı literatüre katkı sağlamak amaçlandı.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Araştırma, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile tanımlayıcı tipte gerçekleştirildi.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı’nda Türkiye’nin Konya ilinde bir devlet üniversitesinin hemşirelik fakültesine kayıtlı son sınıf hemşirelik öğrencileri (139 öğrenci) oluşturdu. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden örnekleme yoluna gidilmedi. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen (n=26) öğrenciler araştırma dışında bırakıldı. Araştırma verileri 113 öğrenciden toplandı. Yaş sorusunu rakam dışında x, ... gibi simgeler koyarak yanıtlayan öğrenciler (n=3) analiz dışında bırakıldı. Araştırma 110 öğrencinin bulguları ile tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür (Garrigues ve diğerleri, 2017; Usher ve diğerleri, 2018; Kısacık ve Sönmez, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020; Sucu ve Kilic, 2022) doğrultusunda oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Basınç Ülserini Önlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” (Üstün ve Yücel, 2013) kullanıldı.

Kişisel bilgi formunda, öğrencilerin yaş ve cinsiyet gibi tanıtıcı özelliklerini, basınç yaralanmaları ile ilgili ders alma, klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşma, risk değerlendirmesi yapma ve önleme girişimlerini uygulama gibi basınç yaralanmalarına yönelik deneyimlerini belirlemeye yönelik dokuz soru yer aldı.

Basınç ülserini önlemeye yönelik tutum ölçeği, Beeckman ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilmiş ve Cronbach Alpha değeri 0.79 olarak

bildirilmiştir. Türkçe uyarlaması Üstün ve Yücel (2013) tarafından yapılmış ve Cronbach Alpha değeri 0.71 olarak hesaplanmıştır. Basınç yaralanmalarını önlemek için bireysel yeterliğe yönelik tutum (3 madde), basınç yarasını önleme önceliğine yönelik tutum (3 madde), basınç yarasının etkisine yönelik tutum (3 madde), basınç yarasını önlemede kişisel sorumluluğa yönelik tutum (2 madde) ve basınç yarasını önlemenin etkinliğine yönelik tutum (2 madde) olmak üzere toplam beş alt boyut ve 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 13 maddenin altı tanesi olumlu, yedi tanesi (3.,5.,7.,8.,9.,10.,13. maddeler) ise olumsuz ifadeden oluşmaktadır. 4'lü likert tipteki ölçeğin puanlaması, kesinlikle katılıyorum (4), katılıyorum (3), bazen (3), katılmıyorum (2) ve kesinlikle katılmıyorum (1) olarak yapılmaktadır. Ölçekten alınacak en az puan 13, en fazla puan 52'dir. Ortalama tutum puanının %75'inden fazla olması tatmin edici kabul edilmekte ve puan arttıkça tutumun olumlu olması beklenmektedir (Beeckman ve diğerleri, 2010; Üstün ve Yücel, 2013). Ölçeğinin bu araştırmadaki Cronbach alfa değeri 0.83 olarak hesaplandı.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından 5-15 Nisan 2023 tarihleri arasında online toplandı. Veri toplama formu, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin bulunduğu sosyal medya hesaplarından öğrencilere ulaştırıldı ve yanıtlar online olarak alındı.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS 26 (IBM Corp. Released 2019. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 26.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programı kullanıldı. Kategorik ve sürekli değişkenler için tanımlayıcı veriler; sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile sunuldu. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına, Skewness ve Kurtosis değerlerine göre veri dağılımı normaldi. Bağımsız değişkenler ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda t testi ile kullanıldı. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık $p < 0.05$ (%95 güven aralığı) olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma, Dünya Tıp Birliği'nin Helsinki Bildirgesi kuralları doğrultusunda yürütüldü. Araştırmanın uygulanması için Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığından etik kurul izni (2023/415), Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dekanlığından kurum izni alındı. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler, araştırmanın amacı ve araştırmaya katılımın gönüllülük ilkesi doğrultusunda olduğu konusunda online formun başına eklenen

yönerge ile bilgilendirildi. Ölçeğin araştırmada kullanılabilmesi için Türkçeye uyarlayan yazarlardan e-mail ile izin alındı. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler, araştırmanın amacı ve araştırmaya katılımın gönüllülük ilkesi doğrultusunda olduğu konusunda online formun başına eklenen yönerge ile bilgilendirildi. Online form, form linkine tıklayarak öğrencilerin öncelikle araştırmaya ilgili açıklamayı ve gönüllü olduklarına dair onay kutusunu görecekları şekilde düzenlendi. Sadece gönüllü olduklarına dair onay veren öğrenciler araştırmanın veri formunu doldurabildi.

BULGULAR

Çoğunluğunu (%70) kızların oluşturduğu öğrencilerin yaş ortalaması 22.48 yıldır ve %60.9'u 22 yaş ve altındadır. Öğrencilerin %86.4'ü basınç yaralanmaları ile ilgili ders aldığını ve sadece %23.6'sı basınç yaralanmaları konulu bir bilimsel etkinliğe katıldığını belirtti. Çoğunluğu (%93.6), basınç yaralanmalarının önlenabilir yaralar olduğunu ifade etti. Öğrencilerin %70.9'u klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaştıklarını (%70.9) ve bu hastalara bakım verdiklerini (%50.9), basınç yaralanması riskini değerlendirdiklerini (%74.5) ve önleme girişimlerini uyguladıklarını (%58.2) belirtti. Klinik ortamda, pozisyon değişimi (%73.6), deri bakımı (%29.1), riskli bölgelerin değerlendirilmesi ve desteklenmesi (%27.3), destek yüzey kullanımı (%17.3) gibi önleme girişimlerini gözlemlediklerini bildirdiler (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrenci hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ve basınç yaralanmaları ile ilgili deneyimleri

Özellikler	n	%
Yaş (\bar{X} :22.48±1.24 yıl; Min-Maks.: 18-26 yıl)		
≤ 22 yıl	57	60.9
> 22 yıl	43	39.1
Cinsiyet		
Erkek	33	30.0
Kadın	77	70.0
Basınç yaralanmaları ile ilgili ders alma		
Almış	95	86.4
Almamış	15	13.6
Basınç yaralanmaları ile ilgili bilimsel etkinliğe katılma		
Katılmış	26	23.6
Katılmamış	84	76.4
Basınç yaralanmalarının önlenebileceğine yönelik düşünceleri		
Önlenbilir	103	93.6
Önlenemez	7	6.4
Klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşma		
Karşılaşmış	78	70.9
Karşılaşmamış	32	29.1
Basınç yaralanmalı hastaya bakım verme		
Bakım vermiş	56	50.9

Bakım vermemiş	54	49.1
Klinik ortamda basınç yaralanması riskini değerlendirme		
Değerlendirmiş	82	74.5
Değerlendirmemiş	28	25.5
Basınç yaralanması riskini değerlendirirken ölçek kullanma (n=82)		
Ölçek kullanımı yok	8	9.8
Norton	6	7.3
Braden	55	67.1
Norton ve Braden	13	15.9
Klinik ortamda basınç yaralanması önleme girişimlerini uygulama		
Uygulamış	64	58.2
Uygulamamış	46	41.8
Klinik ortamda gözlemediği basınç yaralanması önleme girişimleri*		
Pozisyon değişimi	81	73.6
Deri bakımı/ıslaklığın önlenmesi/nemlendirilmesi	32	29.1
Riskli bölgelerin kontrolü ve desteklenmesi	30	27.3
Destek yüzey kullanımı	19	17.3
Yeterli sıvı alımını ve protein destekli beslenmeyi sağlama	18	16.4
Cilt bariyerlerinin kullanımı	17	15.5
Yatak çarşaflarının kırıksız olmasını sağlama	14	12.7

* Birden fazla yanıt verilmiştir

Öğrencilerin BÜÖYTÖ toplam puan ortalamaları, basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarının olumlu olduğunu (\geq %75 puan), sadece %27.3'ünün tutum puanının $<$ %75 puan olduğunu gösterdi. Ölçek alt boyutlardan en yüksek puanı basınç yaralanmalarının etkisi boyutundan, en düşük puanı ise bireysel yeterlilik alt boyutundan aldılar. Basınç yaralanmalarının anlatıldığı derse ve bilimsel etkinliğe katılanların, bu yaralanmalarının önlenilebileceğini düşünenlerin, klinik uygulamada basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşan, risk değerlendirmesi yapan ve önleme girişimi uygulayanların ve kız öğrencilerin tutum puanının anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptandı ($p>0.05$). Kız öğrencilerin ($p=0.027$), basınç yaralanmaları ile ilgili ders alanların ($p=0.001$) ve etkinliğe katılanların ($p=0.002$), bu yaralanmaların önlenilebilir olduğunu düşünenlerin ($p=0.001$), basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin ($p<0.001$) ve önleme girişimlerini uygulayanların basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumları daha olumluydu ($p<0.001$) (Tablo 2).

Ölçek alt boyut puanlarına göre, basınç yaralanmalı hastaya bakım verenlerin ve basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin, bireysel yeterlilik tutum puanları daha yüksekti ($p<0.05$). Klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşanların, basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin ve önleme girişimlerini uygulayanların, basınç

yaralanmalarını önleme önceliği tutumu daha olumluydu ($p<0.05$).

Tablo 2. Öğrenci hemşirelerin basınç yaralanmalarını önleme tutumları*

Ölçek Alt Boyutları	$\bar{x} \pm SS$ Min-Maks.	Kesme Noktası**			
		$<$ % 75		\geq % 75	
		n	%	n	%
Bireysel yeterlilik	67.68 \pm 15.19 58.33-100	80	72.7	30	27.3
Önleme önceliği	87.65 \pm 11.82 41.67-100	10	9.1	100	90.9
Basınç yaralanmasının etkisi	89.69 \pm 15.01 25-100	11	10.0	99	90.0
Kişisel sorumluluk	78.29 \pm 18.60 37.5-100	35	31.8	75	68.2
Önlemenin etkinliği	80.68 \pm 18.29 25-100	27	24.5	83	75.5
ÖLÇEK TOPLAMI	79.39 \pm 11.35 46.15-100	30	27.3	80	72.7

* Basınç Ülserini Önlemeye Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanları 100'e dönüştürülmüştür.

** Ortalama tutum puanının \geq %75 olması tatmin edici kabul edilmektedir.

Basınç yaralanmaları ile ilgili ders alanların ve etkinliğe katılanların, basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin ve önleme girişimi uygulayanların basınç yaralanmalarının etkisine yönelik tutum puanı daha yüksekti ($p<0.05$). Kız öğrencilerin, basınç yaralanmaları ile ilgili ders alanların ve etkinliğe katılanların, bu yaralanmaların önlenilebilir olduğunu düşünenlerin ve basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin, basınç yaralanmalarını önlemede kişisel sorumluluğa yönelik tutumları daha olumluydu ($p<0.05$). Kız öğrencilerin, basınç yaralanmalarının önlenilebilir olduğunu düşünenlerin ve basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin, bu yaralanmaları önlemenin etkinliğine yönelik tutum puanları daha yüksekti ($p<0.05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Basınç yaralanmaları dünya çapında hasta güvenliğini tehdit eden önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Ursavaş ve İşeri, 2020). Eğitim ve yeterli bilgi düzeyi bu yaralanmaları önlemede önemlidir, ancak tek başına yeterli değildir (Kırsacık ve Sönmez, 2020). Tutum, bilginin bakıma yansımaları etkilediğinden, basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik olumlu tutum öğrencilik döneminde kazandırılmalıdır (Garrigues ve diğerleri, 2017). Çünkü, olumlu tutuma sahip hemşirelerin basınç yaralanma riski yüksek hastalara gerekli hemşirelik bakımını sağlayacakları düşünülmektedir (Ursavaş ve İşeri, 2020).

Tablo 3. Öğrenci hemşirelerin basınç yaralanmalarını önleme tutumu ile ilişkili faktörler

Tanıtıcı Özellikler	n	Basınç Ülserini Önlemeye Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları					Toplam Etkinliği
		Yeterlilik	Öncelik	Etki	Sorumluluk	Önlemenin	
		$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	
Yaş							
< 22 yıl	57	60.69±14.19	87.56±11.27	90.92±13.51	79.85±17.67	82.65±14.75	80.19±9.81
≥ 22 yıl	43	60.66±16.79	87.79±12.77	87.79±17.09	75.87±19.93	77.61±22.59	78.13±13.43
t / p		0.013 / 0.990	0.098 / 0.922	1.067 / 0.288	1.096 / 0.276	1.415 / 0.160	0.87 / 0.387
Cinsiyet							
Erkek	33	59.59±15.88	86.36±12.64	85.60±18.78	72.72±19.12	72.35±21.14	75.76±11.88
Kadın	77	61.15±14.97	88.20±11.49	91.45±12.82	80.68±17.97	84.25±15.76	80.94±10.82
t / p		0.489 / 0.626	0.746 / 0.457	1.632 / 0.110	2.087 / 0.039	2.907 / 0.006	2.237 / 0.027
Basınç yaralanmaları ile ilgili ders alma							
Almış	95	61.67±14.25	88.24±12.31	92.10±13.28	80.66±17.66	81.18±18.85	80.75±11.07
Almamış	15	54.44±19.64	83.89±7.36	74.44±16.80	63.33±17.97	77.50±14.33	70.77±9.31
t / p		1.369 / 0.190	1.909 / 0.066	4.610 / <0.001	3.524 / 0.001	0.724 / 0.471	3.307 / 0.001
Basınç yaralanmaları ile ilgili bilimsel etkinliğe katılma							
Katılmış	26	64.42±11.92	90.06±10.55	96.47±7.14	86.54±14.11	83.65±15.32	84.09±9.83
Katılmamış	84	59.52±15.96	86.90±12.15	87.60±16.18	75.74±19.15	79.76±19.10	77.93±12.08
t / p		1.444 / 0.152	1.193 / 0.236	3.939 / <0.001	3.114 / 0.003	0.948 / 0.345	3.282 / 0.002
Basınç yaralanmalarının önlenebileceğine yönelik düşünceleri							
Önlenebilir	103	61.41±14.57	88.19±11.52	90.37±14.33	79.73±17.95	82.52±16.26	80.34±10.67
Önlenemez	7	50.00±20.97	79.76±14.32	79.76±21.97	57.14±15.91	53.57±25.73	65.38±12.66
t / p		1.947 / 0.054	1.844 / 0.068	1.829 / 0.070	3.242 / 0.002	2.937 / 0.024	3.550 / 0.001
Klinik ortamda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşma							
Karşılaşmış	78	61.97±14.31	89.53±11.19	91.35±14.05	79.65±17.23	81.25±17.53	80.79±9.62
Karşılaşmamış	32	57.55±16.98	83.07±12.25	85.68±16.70	75.00±21.53	79.30±20.23	75.96±14.34
t / p		1.390 / 0.167	2.674 / 0.009	1.691 / 0.097	1.192 / 0.236	0.507 / 0.613	1.751 / 0.087
Basınç yaralanmalı hastaya bakım verme							
Bakım vermiş	56	64.58±12.13	89.43±11.07	90.48±15.28	80.80±16.51	80.58±17.66	81.25±9.68
Bakım vermemiş	54	56.64±17.01	85.80±12.40	88.89±14.84	75.69±20.38	80.79±19.08	77.46±12.65
t / p		2.813 / 0.006	1.623 / 0.108	0.553 / 0.582	1.447 / 0.151	0.059 / 0.953	1.761 / 0.081
Klinik ortamda basınç yaralanması riskini değerlendirme							
Değerlendirmiş	82	64.74±12.02	90.14±11.04	93.70±12.53	84.30±14.80	84.91±15.93	83.40±8.23
Değerlendirmemiş	28	48.81±17.38	80.36±11.16	77.98±15.75	60.71±17.58	68.30±19.39	67.65±11.18
t / p		4.496 / <0.001	4.037 / <0.001	5.358 / <0.001	6.931 / <0.001	4.500 / <0.001	6.847 / <0.001
Klinik ortamda basınç yaralanması önleme girişimlerini uygulama							
Uygulamış	64	66.28±12.10	89.84±10.86	92.32±14.50	83.40±15.76	82.82±16.74	82.90±9.42
Uygulamamış	46	52.90±15.73	84.60±12.54	86.05±15.12	71.20±20.05	77.71±20.05	74.50±12.07
t / p		4.830 / <0.001	2.340 / 0.021	2.197 / 0.030	3.436 / 0.001	1.449 / 0.150	3.939 / <0.001

t: Bağımsız gruplarda t testi, sd: 108

Bu araştırma, ulusal (Kıscık ve Sönmez, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020; Sucu ve Kilic, 2022) ve uluslararası (Gill ve Moore, 2013; Simonetti ve diğerleri, 2015; Usher ve diğerleri, 2018) literatüre benzer şekilde, hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutumlarının olumlu olduğunu gösterdi. Bu bulgu, hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik stratejileri uygulama eğiliminde olduklarına dikkat çekmekte ve mezuniyet sonrası bu yaralanmalarla mücadele edeceklerine dair umudu artırmaktadır.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğunun (%72.7) basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik tutum puanının tatmin edici düzeyde (\geq %75) olduğunu

belirledik. İtalya'nın üç farklı bölgesinde yedi hemşirelik okulunda yürütülen benzer bir çalışmada da öğrencilerin %76.7'sinin olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır (Simonetti ve diğerleri, 2015). Usher ve diğerleri (2018) de, Avusturyalı hemşirelik öğrencilerinin %78'inin olumlu tutuma sahip olduğunu bildirmiştir. Kıscık ve Sönmez (2020) ise, öğrenci hemşirelerin sadece %46.2'sinin tutum puanının tatmin edici düzeyde olduğunu bildirmiştir. Fark, Kıscık ve Sönmez'in (2020) çalışmasına ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin de dahil edilmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Çünkü aynı çalışmada son sınıf hemşirelik öğrencilerinin tutum puanının diğer sınıflara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu da

bildirilmiştir. Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin klinik deneyiminin daha fazla olması, basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşma ve bu yaralanmaların etkilerini gözleme ve önleme girişimlerini uygulama olasılıklarını artırmaktadır. Hemşirelik eğitim sürecindeki klinik deneyimin öğrencilerin basınç yaralanmalarını önleme tutumlarını etkilediğini gösteren çalışmalar da (Simonetti ve diğerleri, 2015; Garrigues ve diğerleri, 2017; Usher ve diğerleri, 2018) öğrencilikteki klinik deneyimin tutumu etkilediğine dikkati çekmektedir.

Aynı değerlendirme aracının kullanıldığı çalışmalara benzer şekilde öğrenciler, en düşük tutum puanını bireysel yeterlilik alt boyutundan (Simonetti ve diğerleri, 2015; Kısacık ve Sönmez, 2020; Ursavaş ve İşeri, 2020) ve bu boyuttaki maddelerden (Usher ve ark. 2018) aldı. Araştırma bulgumuzu destekleyen ulusal ve uluslararası literatür, dünyanın farklı ülkelerindeki hemşirelik öğrencilerinin olumu tutuma sahip olmalarına rağmen basınç yaralanmalarını önleme konusunda kendilerini yeterli görmediklerini, kendilerine olan güvenlerinin düşük olduğunu gözler önüne sermektedir. Klinik uygulamalarda basınç yaralanmalı hastaya bakım vermelerinin ve önleme girişimlerini uygulamalarının sağlanması, özgüvenlerinin artmasında etkili olacaktır. Klinik uygulamada basınç yaralanmalı hastaya bakım veren ve basınç yaralanması riskini değerlendiren öğrencilerin bireysel yeterlilik tutum puanının anlamlı olarak daha yüksek olduğunu gösteren araştırma bulgumuz da bu düşüncüyü desteklemektedir. Ek olarak, öğrencilerin basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik yüksek bilgi düzeyine ve olumlu tutuma sahip hemşireler ile çalışmalarının sağlanması da, bireysel yeterliliklerini artıracaktır. Yapılan bir çalışmada, klinik eğitim sürecinde uzman hemşirelerle birlikte çalışan öğrencilerin basınç yaralanmalarını sınıflandırma becerilerinin ve bu yaralanmaları önlemeye yönelik farkındalıklarının arttığı bildirilmiştir (Garrigues ve diğerleri, 2017). Bu nedenle, klinik eğitimde görevli rehber hemşirelerin yeterli ve yetkin olması, öğrencinin olumlu tutum geliştirmesinde ve hemşireliğin bağımsız rolü olan bakımın önemini kavramasında önemlidir.

Araştırmamızda dikkati çeken önemli bir bulgu da, öğrencilerin en yüksek puanları basınç yaralanmalarının etkisi ve önleme önceliği alt boyutlarından almış olması idi. Benzer çalışmalarda da öğrencilerin en yüksek puanları etki ve önleme önceliği boyutlarından aldığı belirlenmiştir (Usher ve diğerleri, 2018; Kısacık ve Sönmez, 2020). Sucu ve Kilic (2020) ise, öğrencilerin en düşük puanı etki alt boyutundan aldıklarını bildirmiş ve basınç yaralanmalarının birey ve toplum üzerindeki etkisine yönelik bilgi

paylaşımının farkındalığı artıracaklarını belirtmiştir. Araştırmamızdaki öğrencilerin çoğunluğunun basınç yaralanmalarının önlenmesine ve hasta üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilere yönelik derslere ve bilimsel etkinliklere katılmış olması, klinik uygulamalarda basınç yaralanmalı hasta ile karşılaşmış olması ve önleme girişimlerini uygulamış olması, bu boyutlardan yüksek puan alınmasına katkı sağlamıştır. Ek olarak öğrencilerin yarısının basınç yaralanmalı hastaya bakım vermiş olması da bu yaralanmalarının birey üzerindeki etkisini görmelerini sağlayarak farkındalıklarını artırmıştır.

Bulgularımız, öğrencilerin bireysel ve klinik deneyim özelliklerinin tutumlarını etkilediğini gösterdi. Kız öğrencilerin, basınç yaralanmaları ile ilgili derslere ve etkinliklere katılanların, bu yaralanmaların önlenebileceğini düşünenlerin, basınç yaralanması riskini değerlendirenlerin ve önleme girişimlerini uygulayanların, genel tutum puanı anlamlı olarak daha yüksekti. Benzer çalışmalarda da, kız öğrencilerin (Usher ve diğerleri, 2018), daha fazla klinik deneyime sahip olanların ve farklı birimlerde klinik eğitim alanların (Simonetti ve diğerleri, 2015; Usher ve diğerleri, 2018), basınç yaralanmaları ile ilgili ders alanların ve basınç yaralanmalı hastaya bakma deneyimi olanların (Kısacık ve Sönmez, 2020) tutum puanının anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır Aynı çalışmada, basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik bilgi düzeyi daha yüksek olan hemşirelik öğrencilerinin bu yaralanmaları önleme girişimlerini uygulama olasılıklarının daha yüksek olduğu da belirlenmiştir. Basınç yaralanması bilgi düzeyi ile önleme tutumu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar da (Usher ve diğerleri, 2018; Simonetti ve diğerleri, 2015), bilginin tutumu etkilediğini göstermekte, hemşirelik eğitiminde basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik etkin bilgilendirmenin önemine dikkati çekmektedir. Gill ve Moore (2013) ise, basınç yaralanmaları ile ilgili ders almanın tutumu etkilemediğini, tutum ile bilgi düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Ancak onlar da, basınç yaralanmaları önleme yeterliliği için eğitim sürecinde öğrencilerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle hemşire eğitimciler, hemşirelik müfredatının içeriğine bağlı kalmaksızın öğrencilerin basınç yaralanmalarının önlenmesine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve yeterliliklerini geliştirmeye yönelik öğrenme etkinlikleri planlamalı (Gill ve Moore, 2013; Simonetti ve diğerleri, 2015; Ursavaş ve İşeri, 2022), klinik eğitimde öğrencileri alanında yetkin ve yeterli rehber hemşireler ile eşleştirmeli ve ders içeriklerinde gerekli

düzenlemeleri yapılmalıdır (Gill ve Moore, 2013; Simonetti ve diğerleri, 2015). Klinik uygulamalarda basınç yaralanmalarını önleme girişimlerini uygulayan Klinik uygulamalarda basınç yaralanmalarını önleme girişimlerini uygulayan ve basınç yaralanmalı hastaya bakım veren öğrencilerin, bu yaralanmaları önleme bilgi düzeyinin anlamlı olarak daha yüksek olduğunu gösteren literatür bilgisi de (Kısacık ve Sönmez, 2020; Kır Biçer, 2021), klinik eğitimin önemine dikkati çekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralamalarını önleme konusunda olumlu tutuma sahip olduklarını, özellikle basınç yaralanmalarının etkisi ve bu yaralanmaları önleme önceliği tutumlarının yüksek olduğunu gösterdi. Öğrencilerin basınç yaralanmalarının olumsuz etkilerine ve bu yaralanmaları önlemenin önemine yönelik farkındalığının yüksek olduğuna dikkati çeken bu bulgu, geleceğin hemşirelerinin bu yaralanmaları önlemenin önemini kavradıklarına dikkati çekmektedir. Öğrencilerimizin en düşük puanı bireysel yeterlilik tutumundan almış olması, klinik uygulamalarda basınç yaralanmalarını önlemeye yönelik girişimleri uygulama konusunda desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir. Literatürde, basınç yaralanması bilgi düzeyi ile tutum arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, araştırmamızda olduğu gibi bilgi dışında tutumla ilişkili diğer faktörlerin irdelendiği, ileri analizlere olanak verecek yeterlilikte örnekleme sahip yeni çalışmalara gereksinim vardır. Çünkü, tutumu etkileyen faktörlerin belirlenmesi, teorik ve klinik eğitim içeriklerinin ve öğrenme etkinliklerinin gözden geçirilmesine ve gerekli iyileştirmelerin yapılmasına olanak sağlayacaktır.

SINIRLILIKLAR

Araştırmanın önemli bir sınırlılığı, öğrencilerin bilgi düzeyinin değerlendirilmemiş olmasıdır. Öğrencilerin basınç yaralanmaları ile ilgili ders alma ve etkinliklere katılma durumunun tutumla ilişkisi değerlendirilmiş ancak basınç yaralanmalarına ve önlemeye yönelik bilgi düzeyleri bir ölçme aracı ile değerlendirilmemiştir. Bilgi düzeyinin belirlenmesi, tutumla bilgi arasındaki ilişkinin daha net irdelenmesine olanak sağlayabilirdi. Ek olarak araştırmada, klinik eğitim süresi ve bakım verilen basınç yaralanmalı hasta sayısı gibi tutumu etkileyebilecek faktörler de irdelenmemiştir. Bu faktörlerin irdelenmesi, basınç yarasının etkisi, önleme önceliği ve önlemenin etkinliği gibi alanlarda klinik

deneyimin etkisinin daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlayabilirdi. Son olarak, örneklem sayısının küçük olması nedeniyle, tutumu etkileyen faktörlerin ileri analizi yapılamamıştır. Geniş örneklemlerle çalışmalar ile hemşirelik öğrencilerinin basınç yaralanmalarını önleme tutumları üzerinde belirleyici olan faktörler belirlenebilir.

Açıklama

Çalışmanın özeti, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü tarafından 11-12 Mayıs 2023 tarihlerinde düzenlenen 1. Uluslararası 21. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde Sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Teşekkür

Araştırmamıza sağladıkları destek için öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Finansal Destek

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

- Beeckman, D., Defloor, T., Demarr'e, L., van Hecke, A, Vanderwee, K. (2010). Pressure ulcers: development and psychometric evaluation of the attitude towards pressure ulcer prevention instrument (APuP). *International Journal of Nursing Studies*, 47 (11), 1432-1441.
- Biçer, E.K. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin basınç ülseri önlemeye yönelik bilgi ve uygulamaları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 1-7.
- Garrigues, L.J., Cartwright, J.C., Bliss, D.Z. (2017). Attitudes of nursing students about pressure injury prevention. *Journal of Wound, Ostomy, and Continence Nursing*, 44(2), 123-128.
- Gill, E.C., Moore, Z. (2013). An exploration of fourth-year undergraduate nurses' knowledge of and attitude towards pressure ulcer prevention. *Journal of Wound Care*, 22 (11), 618-619.
- Katran, H.B. (2015). Bir cerrahi yoğun bakım ünitesinde bası yarası görülme sıklığı ve bası yarası gelişimini etkileyen risk faktörlerinin irdelenmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 1(1), 8-14.
- Keser, E., Yüksel, S. (2020). Cerrahi hemşirelerinin basınç yaralarını önlemeye yönelik bilgi durumları ve tutumları. *Selçuk Medical Journal*, 36(3), 216-225.
- Kısacık, O.G., Sönmez, M. (2020). Pressure ulcers prevention: Turkish nursing students' knowledge and attitudes and influencing factors. *Journal of Tissue Viability*, 29 (1), 24-31.
- Sardo, P. M. G., Teixeira, J. P. F., Machado, A. M. S. F., Oliveira, B. F., Alves, I. M. (2023). A systematic review of prevalence and incidence of pressure ulcers/injuries in hospital emergency services. *Journal of Tissue Viability*, 32(2), 179-187.
- Simonetti, V., Comparcini, D., Flacco, M.E., di Giovanni, P., Cicolini, G. (2015). Nursing students' knowledge and attitude on pressure ulcer prevention evidence-based guidelines: a multicenter cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 35(4), 573-579.
- Sucu, G. D., Kilic, H. F. (2022). Knowledge and attitudes of Turkish nursing students towards pressure injury prevention. *Journal of Tissue Viability*, 31(1), 16-23.
- Ursavaş, F. E., İşeri, Ö. (2020). Effects of education about prevention of pressure ulcer on knowledge and attitudes of nursing students. *Journal of Tissue Viability*, 29(4), 331-336.
- Usher, K., Woods, C., Brown, J., Power, T., Lea, J., Hutchinson, M., ... Jackson, D. (2018). Australian nursing students' knowledge and

attitudes towards pressure injury prevention: a cross-sectional study.
International Journal of Nursing Studies, 81,14–20.

Üstün, Y., Yücel Ş.Ç. (2013). *Basınç ülserlerini önlemeye yönelik tutum ölçęğinin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliğinin*

incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

World Medical Association. (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: ethical principles for medical research involving human subjects. *JAMA*, 310(20), 2191-2194.